

Hållbart från grunden

Under ett helt år har en grupp elever på Bäckedals folkhögskola i Sveg provat att leva som självhushållande småbönder.

I samarbete med kulturresevatet Lillhärjåbygget i väglöst land, har de fått lära sig det traditionella fjälljordbrukets villkor. Kursen vill diskutera om det är möjligt att leva på 2000-talet i en vardag som inte belastar vår jord på sikt. Hållbar kunskap, helt enkelt.

ALLT FLER MÄNNISKOR ANSER att vårt moderna sätt att leva inte är hållbart i längden. Överkonsumtionen gör att vi för det mesta lever på andras bekostnad – ekonomiskt, socialt och ekologiskt. Och inte tycks vi bli särskilt mycket lyckligare av våra liv i överflöd.

Men det är inte särskilt länge sedan befolkningen i Härjedalen levde i ett renodlat självhushållningssamhälle, med småbönder som inte alls var särskilt tärande på jordens resurser.

Kan vi som lever idag lära oss något av hur man levde då? Går det att kombinera dessa gamla kunskaper med modern teknik, uppfinningsrikedom och entreprenörskap?

De frågorna ställdes på Bäckedals folkhögskola i Sveg. Resultatet blev den ettåriga kursen *Hållbar kunskap*, och efter pilotåret är elever och lärare överens om att utbildningen både blivit en succé och en upplevelse för livet!

Det var Lars-Inge Lööv, lärare på folkhögskolan, som lade fram kursidén för skolans rektor.

– Under årens lopp har jag träffat så många elever som vill närma sig sina rötter och själva producera sin mat. Men i hela Norden gick det inte att hitta en längre kurs för att introducera till ett liv med självhushållning. Min tanke var att kursplanen skulle följa småbrukarbondens år – från vårens sådd och kalvningar, över sommarens betesperiod och höskörd, genom höstens potatisskörd, bärplockning och slakt till vinterns arbete med ull, hantverk och skogsarbete.

”Min tanke var att kursplanen skulle följa småbrukarbondens år.”

Lars-Inge är själv uppvuxen på ett småbruk i Storsjö i Härjedalens fjällandskap och är sedan barnsben van att hämta mat och virke från skogen. Till sin hjälp fick han Åsa Vilhelmsson som vid sidan av sitt lärarjobb på Bäckedals folkhögskola driver en liten kravmärkt gård med fjällkor, får, hästar och grisar, och odlar vall och grönsaker för eget bruk.

– Min mormor växte upp i en väglös del av Västerbottens inland, berättar Åsa. Det har kommit att prägla även mitt liv. Jag har alltid haft ett stort intresse för vår förhistoria. Kunskap om vad människan kan göra med sina händer är viktig – och man förstår så mycket bättre, när man får utföra någonting praktiskt!

”Man förstår så mycket bättre, när man får utföra någonting praktiskt.”

Men det finns ytterligare resurser på folkhögskolan i Sveg. I 30 år har man genom skolans unika kurser byggt upp en samlad erfarenhet om hantverk och forna tekniker, både i form av läromedel och erfarna och kompetenta lärare. Så det fanns många fler som kunde lämna sina bidrag till kursen i hållbart leverne.

DEN SISTA PUSSELBITEN föll på plats när skolan kunde teckna ett treårigt samarbetsavtal med Länsstyrelsen och ägarna till gården Lillhärjäbygget – i väglöst land mellan Lillhärjedal och Lofsdalen. Gården är ett kulturresevat, men fortfarande ett levande fjälljordbruk med fåboddrift. Och en idealisk plats att praktiskt få prova att leva på det traditionella härjedalssätt som idag är nästan utdött.

Under läsåret har nu 12 elever varvat undervisningsdagar på folkhögskolan med tiodagarsperioder på Lillhärjäbygget. Därutöver ett flertal studiebesök på andra platser, för levande exempel på modern självhushållning och grönt entreprenörskap.

Listan på allt eleverna fått prova på är väldigt lång – bondens är har många faser. De har filat yxor och sågar, fällt träd och märkt och tagit ner en timmerlada. De har slaktat och fiskat, styckat, saltat och syltat. De har kört

häst, mjölkat kor och hässjat hö. De har gödslat jorden, satt potatis och snarat ripa. De har huggit ved, spunnit ull och garvat skinn, och mycket, mycket annat. Kort sagt det mesta som ingick i ett jordbrukshushåll innan den moderna tiden nådde Härjedalen.

– Det här var de bästa elva månader jag har upplevt, säger Joakim Pettersson från Lindsberg, en av kursdeltagarna. Jag är otroligt nöjd – jag har fått massor av nya kunskaper och väldigt mycket inspiration.

Joakim hade mest sett fram mot skogsbruksdelen. Att fälla träd för att ta ved och virke.

– Skogen är viktig för så mycket om man vill leva jordnära, säger han.

Betydligt svårare var det att göra mat av levande djur.

– Slakten var jobbig, säger han. Men ändå bra att få vara med om. Att lära sig att hantera den på ett etiskt och bra sätt och få se hur allt tas tillvara.

Joline Tallstig, från Nyköping, gick redan på folkhögskolan när hon fick höra talas om kursen.

– Jag sa direkt att den ska jag bara gå! Jag har sett erbjudanden om andra, kortare kurser på samma tema, men den här var så heltäckande!

Hon tycker att textildelen var mest intressant för egen

"Slakten var jobbig. Men ändå bra att få vara med om. Att lära sig att hantera den på ett etiskt och bra sätt och få se hur allt tas tillvara."

del – och har uppskattat alla utflykter för att träffa människor som lever så gott som självförsörjande.

– Att se hur andra har det, som lever det vi läser.

Kenny Andersson från Höga kusten instämmer, även om han lagt fokus mera på matdelen.

– Alla möten med människor har givit så mycket energi och drivkraft, säger han. Och vi har fått hum om så mycket! En självklar konsekvens är att jag kommer att fortsätta att försöka skaffa mat som inte är förpackad i plast!

Visst har det märkts att det varit en pilotkurs, ett experiment. Men Joline lovordar lärarnas flexibilitet och förmåga att lyssna.

– Allt har inte gått på räls, men vi har tillsammans lyckats lösa de problem som har uppstått. Och det har varit en helt fantastisk grupp människor – vi har levt väldigt nära varandra och har fått ett kontaktnät att rådfråga och söka stöd hos om det behövs i framtiden.

Åsa Vilhelmsson håller med.

– Det har varit ett fantastiskt år, även om det varit en guppig resa. Inget har varit självklart – vi har fått tänka om

och göra om. Eleverna har varit pionjärer men den rollen har de klarat enormt bra – vilket samarbete det har varit!

Och Lars-Inge Lööv planerar redan för en uppföljning.
– Målet är ju att eleverna ska få förståelse för vad det innebär att driva en liten gård. Det är ju oftast vad de vill – att leva mera i samklang med naturen. Skulle de efter kursen välja bort det livet, så vet de ju då att det här fungerar inte för dem. Men de har i alla fall provat.

– Vi har givetvis inte hunnit gå in på djupet i några moment, säger Åsa. Men vi har försökt förmedla lite verklig praktisk kunskap, som jag tror behövs för att vi ska kunna tackla framtiden. Och det görs bäst i dialog med andra. Då kanske vi kan börja bygga en hållbar framtid tillsammans. Och då kan kanske landsbygden också så småningom kan få den upprättelse den förtjänar!

TEXT: BOSSE YMAN

FOTO: ARON DYNESIUS OCH JOACHIM LAGERCRANTZ